

TÜRKİYE-ROMANYA İLİŞKİLERİ(1930-1938)

Selman YAŞAR*

ÖZET

Türkiye-Romanya ilişkileri Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından birkaç ay önce başlamıştır. Dış politikada “Yurtta sulh cihanda sulh” prensibini uygulayan Türkiye, devletin kurulduğu ilk yıllarda kendi problemlerini çözmeye çalışmıştır. Türkiye bu dönemde milletlerarası barış çalışmalarında yer almış, çevresindeki ülkelerle barış antlaşmaları imzalamıştır. Komşularıyla dostça ilişkiler içinde bulunmuş ve dünyadaki problemlerin çözümü için çaba sarfetmiştir. I.Dünya Savaşı sonunda geniş topraklara sahip olan Romanya kendi topraklarını korumak amacıyla anti-revizyonist bir politika izlemiştir. Türkiye'nin de bu politikayı izlemesi iki ülkeyi birbirine yaklaştırmıştır.

Lozan Konferansı'na katılan Romanya kapitülasyonlar konusunda Türkiye'yi desteklemiştir. Lozan Antlaşması'ndan sonra Ankara ve Bükreş'te karşılıklı elçilikler açılmıştır. İki ülke arasındaki ilişkiler Avrupa'daki gelişmeler ve Balkan Paketi doğrultusunda gelişmiştir ve iki ülke ilişkileri 1930-1938 yılları arasında dostça sürmüştür. 1930-1938 yılları arasında iki ülke dostluk ve ticaret antlaşmaları imzalamış ve dünyadaki gelişmeler karşısında beraber hareket etmişlerdir. İki ülke Balkanlar'da ve Avrupa'da statükonun korunması için gayret etmişlerdir. Türkiye ile Romanya arasında ilk anlaşma 1929'da yapılmıştır ve 1938'e kadar siyasi ve ekonomik alanda işbirliği yapılmıştır. Bu amaçla karşılıklı ziyaretler gerçekleştirilmiştir. İki ülke arasında dostluk ve ticaret antlaşmaları imzalanmıştır. Romanya Dışişleri Bakanı Titulescu'nun Ankara ziyareti esnasında 17 Ekim 1933'te Türkiye ile Dostluk, Saldırmazlık ve Hakem Antlaşması imzalanmıştır. Türkiye ve Romanya, 9 Şubat 1934'te kurulan Balkan Paketi'nde yer almışlardır. Romanya Montrö Antlaşması'nda Türkiye'yi desteklemiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Romanya, Atatürk, Türk, Romen, Siyasi, Ekonomik.

THE RELATIONS OF TURKEY-ROMANIA(1930-1938)

ABSTRACT

Turkey-Romania relations have begun a few months before from declaration of Republic of Turkey. Turkey which has applied the principle “Peace at home, peace in the world” in foreign policy, has solved own problems in the first years at foundation of state. In this period Turkey has taken part in international peace study, has signed

---

* Yrd. Doç. Dr. Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, El-mek: selman.yasar@ege.edu.tr

peace agreements. She has attended in the friendly relations and has make an effort to solve the problems in the world. Romanya which has own wide lands at the end of the World War I, has trailed an anti-revizyonist policiy with the aim of protection of own lands. Either Turkey's trail this policiy has bring two state near of each other.

Romania which has joint in Lausanne Conference has supported Turkey at the matter of Capitulates. Embassies have opened in Ankara and Bucharest correspondingly after the Lausanne Conference. The relations between Turkey and Romania have developed direction of developments in Europe and The Pact of Balkan and two countries relations has continued in friendly between 1930-1938 years. Two countries has signed treaty of friendship and trade between 1930-1938 years and they have acted together opposite of developments in the world. Two countries have also tried hard for protection of status quo in Europe and Balkans. The first treaty has been signed in 1929 between Turkey and Romania and collaborate has been done in political and economic field until 1938. The visits have been realized for this aim mutually. Friendship and trade treaties have been signed between two countries. in the 17 October 1933, during the visit to Ankara Titulescu who has the Minister of Foreign Affairs of Romania, has been signed friendship, nonagression and arbitrator agreement with Turkey. Turkey and Romania have taken part in the Pact of Balkan when established in 9 February 1934. Romania has support to Turkey at the Treaty of Montreux.

Key Words: Turkey, Romania, Atatürk, Turk, Romanian, Political, Economic.

1911-1922 döneminde cepheden cepheye koşan, durmadan savaşmak zorunda kalan Atatürk, her zaman barış özlemiyle yaşamış, Türkiye'nin milli sınırlar içinde egemenliğini güvence altına alan bir barışı sağladıktan sonra, bunu korumak için çalışmıştır. (Soysal 1985:111) Atatürk, bir çok konularda olduğu gibi, izlemiş olduğu dış politikada da örnek bir davranış biçimi göstermiştir. Milli Mücadele sırasında savaşı diplomasi ile birlikte yürüterek ülkeye ve halka en az zarar vererek hedeflerine ulaşmaya çalışmıştır. Milli Mücadeleyi izleyen yıllarda ise içeride ve dışarıda izlediği akılcı politikasıyla, ülkede ve dünyada barışın kurulmasına özel bir özen göstermiş ve bu yolda büyük başarılar elde etmiştir. (Gönlübol 1992:439) ,Türkiye'nin dış politikası Atatürk'ün ifade ettiği “*Yurtta Sulh, Cihanda Sulh*” prensibi doğrultusunda gelişmiştir. Yurtta sulh, milli birlik ve bütünlüğümüze dışarıdan hiçbir müdahalenin kabul edilmeyeceği ve bir saldırı halinde savunma hakkının kullanılacağı, cihanda sulh tabiri de Türkiye'nin başkalarının iç işlerine karışmayacağı ancak genel olarak dünya barışına katkı sağlayacak çalışmalarda aktif halde rol alacağı anlamına gelmektedir. (Onulduran 1986:177,178)

Türkiye'nin Atatürk dönemi Türk dış politikasının da bu prensip doğrultusunda, daha ziyade kendi bölgesine yönelik ve fevkalade yoğun olduğu görülür. Kendi bölgesi denildiğinde Batı'da Balkanlar'dan başlayan ve Rusya'ya da içine alan çok geniş bir bölge ve Ortadoğu akla gelmektedir. Türkiye bu bölgedeki devletlerle çok iyi ilişkiler kurmaya çalışmış ve bunu da başarmıştır. Hatta bununla da yetinmemiş ve bu ülkeler arasında da iyi ilişkilerin yerleşmesini arzu etmiş ve bu amaçla da yoğun çaba sarf etmiştir. (Batu 1986:18)

Atatürk'ün dış politikada ön yargıları yoktu. O, değişen uluslar arası durum içinde, barışçı Türkiye'nin çıkarları ne ise onu yapmıştı. Nitekim, 1921-1935 döneminde Sovyetler Birliği

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

ile dayanışma içinde kalmış, 1936'dan sonra İngiltere ile yakınlaşma sağlayıp Türk dış politikasında Sovyet etkisini dengelemiş; Dünya Savaşı yaklaşırken saldırgan niyetleri belli olan mihver devletlerine karşı batılılarla(İngiltere ve Fransa) ittifak hazırlığına girişilmesini onaylamıştı. (Soysal 1985:115)

Avrupa ve dünyanın kısa sürede bunalımlar dönemine girdiği yıllarda bizzat Atatürk'ün yönlendirdiği gerçekçi, barışçı ve çok yönlü dış politika sayesinde Türkiye bölgede bir istikrar unsuru olmuş, Avrupa'da oluşan her iki blok tarafından da daima dostluğu aranan, her siyasi merkezde saygı uyandıran itibarı artmış bir devlet haline gelmiştir. (Sarınay 2000:863)

Türkiye 1923-1930 döneminde iç ve dış meseleleri çözerek Türkiye'yi milletlerarası çevrede istikrarlı bir düzene oturtmak amacına yönelmiştir. 1930'da bu düzeni kurmasına rağmen bu tarihten itibaren Avrupa'daki gelişmelerden etkilenmiştir. Türkiye bu dönemde kolektif barış ve güvenliğin savunucusu olarak, anti-revizyonist bir politika izlemiştir. 1935-1936'dan itibaren İtalya'nın Doğu Akdeniz'de ortaya çıkardığı tehlike karşısında da, bu politikaya daha fazla bağlanarak, barışın korunmasında ve saldırılara karşı tedbir alınmasında batılılarla işbirliğine özellikle önem vermiştir.

Türkiye'nin milletlerarası işbirliği ve kollektif barış çabalarına katılması 1928'de silahsızlanma konferansının hazırlık çalışmalarına davet edilmesiyle başlamıştır. Bu konferansta Sovyetlerin tam silahsızlanma teklifini destekleyen tek devlet Türkiye olmuştur. Türkiye 1929 Ocak ayında Briand-Kellog Paktı'na katılmıştır. Daha sonra Sovyetlerin Litvinof Protokolü'ne katılan devletlerden biri de Türkiye olmuştur. Türkiye'nin milletlerarası işbirliğine katılmasında en önemli gelişme 1932 yılında Milletler Cemiyeti'ne üye olmasıdır. Türkiye Milletler Cemiyeti'ne katıldığı zaman Balkan devletleri arasında da büyük bir yakınlaşma ve işbirliği başlamıştı. Bu gelişme 1934 yılında Balkan Paktı denen ittifakı ortaya çıkarmıştır. Balkanlılar arasında yakınlaşmanın esas unsuru 1930 Ekim'indeki Türk-Yunan anlaşmalarının doğurduğu Türk-Yunan yakınlaşmasıydı. Türkiye ile Yunanistan'ın 14 Eylül 1933'teki anlaşması Romanya'yı harekete geçirmiştir. Romanya Dışişleri Bakanı Titulescu'nun Ankara'yı ziyareti sırasında, 17 Ekim 1933'te Türkiye ile Romanya arasında Dostluk, Saldırmazlık, Hakem ve Uzlaşma Antlaşması imzalanmıştır. Romanya'yı bu antlaşmayı imzalamaya götüren sebeplerden biri Bulgaristan'ın revizyonist isteklerinden çekinmesi, diğeri de kendi deniz ticaretinin Boğazlarda serbest geçiş yetkisini elinde bulunduran Türkiye'ye bağlı bulunmasıydı. (Armaoğlu:335-339)

I.Dünya Savaşı başlarında tarafsız kalan Romanya 1916 yılı başlarında Almanya'ya karşı savaşa girmiş ve savaştan topraklarını en fazla genişleten devletler arasında çıkmıştır. Savaş sonrasında elde ettiği bu sınırları korumayı amaçlayan Romanya, anti-revizyonist devletler arasında yer almıştır. (Yürür:184) Bu dönemde Türkiye ile Romanya arasındaki ilişkiler durgun bir seyir takip etmiştir. İki ülke arasında bazı küçük anlaşmazlıklar dışında büyük bir sorun mevcut değildi. (Bilgin:817)

Romanya Türkiye'nin bağımsızlık savaşını uzaktan izlemiş ve iki devlet arasındaki ilişkiler Türkiye Cumhuriyeti'nin ilan edilmesinden birkaç ay önce başlamıştır. (Yürür:184) Romanya, Türkiye'nin dış politikasını dikkatle takip etmiş ve Türkiye ile diplomatik ilişkiler kurmaya çalışmıştır. 4 Kasım 1927 yılında Romanya'nın Türkiye Elçiliği Maslahatgüzarı Filality Göрге, Bükreş'e gönderdiği bir raporunda Türkiye Dışişleri Bakanı Tefvik Rüştü Aras ile görüşüğünü ve bu vesileyle iki ülke arasında her alanda bağları yoğunlaştırmak arzusunu söylediğini yazmıştır. (Ekrem:74,75) Romanya Lozan Konferansı'na katılmış ve konferans sırasında kapitülasyonların kaldırılması konusunda Türkiye'nin yanında yer almıştır. (Yürür:184) Konferans sırasında Romanya, Türkiye'nin Boğazlara hakim olma isteğine karşı çıkmış, ancak Türkiye'nin Yunanistan'dan tazminat alması konusunda Türkiye'yi desteklemiştir. (Bilgin:817)

Turkish Studies

Bir Balkan devleti olması bakımından Türkiye-Romanya ilişkilerinin düzenlenmesi de doğaldı. Türkiye gibi Balkanlarda statükonun korunmasına taraftar olan Romanya da Balkan Birliği'nin tabii üyeleri arasındaydı. Tasarlanan Balkan birliğinin diğer üyesi olan Yugoslavya'nın da Romanya gibi Küçük İtilâfın üyesi olması her iki birlik arasında bir yakınlık yaratmaktaydı. Çekoslovakya, Romanya ve Yugoslavya'dan oluşan Küçük İtilâf, Macar revizyonculuğuna karşı kurulmuş ve orta Avrupa'da statükonun korunmasını isteyen bir teşekküldü. (Akşin 1991:238)

Lozan Antlaşması'nın imzalanmasından sonra 6 Haziran 1924'te Ankara ve Bükreş'te karşılıklı olarak yeni elçilikler oluşturulmuştur. (Yürür:184) Atatürk, 16 Ekim 1930 tarihinde Romanya Büyükelçisi M.Jean Camp'ın güven mektubunu sunma töreninde elçinin konuşmasına verdiği cevapta şunları söylemiştir:

“Sayın Elçi!

Romanya Kralı'nın sizi yeniden yanıma özel konumlu delege ve Orta Elçi atadıklarını bildiren mektubu büyük bir memnuniyetle alıyorum.

Şimdiye kadar olduğu gibi bundan böyle de çalışmanızı Türk ve Romen milletleri arasında kurulu olan iyi ilişkileri daha da sıkılaştırmaya harcayacağınız hakkındaki açıklamalarınızı da aynı derecede memnuniyetle dinledim.

Bu konuda Cumhuriyet Hükümeti'nden çok içten bir karşılık göreceğinizden ve yüksek görevinizin yerine getirilmesinde benim şahsî desteğime sahip olacağınızdan emin olabilirsiniz.

Bu sebeple Haşmetli Kral İkinci Karl'ın şahsi mutluluklarını ve Romen milletinin rahatlığını dilerim.” (Sevim vd. 2006:760)

Türkiye ile Romanya arasındaki işbirliği Balkan Birliği'nden de önce başlamıştır. (Akşin 1991:238) 11 Haziran 1929 tarihinde Türkiye ile Romanya arasında Ticaret, İkamet ve Seyrüsefer Antlaşması ve 18 Eylül 1930 tarihinde Mezarlıkları Muhafaza Antlaşması imzalanmıştır. (Balabanlılar vd 1998:46-49)

Romanya, 3 Temmuz 1933'te Londra'da imzalanan (saldırcınının tarifi) antlaşmasına katılan devletlerden biridir. Bu konuda Londra'da iki antlaşma imzalanmıştı. Birincisi Rusya ile Rusya'ya komşu devletler arasındaydı. Bu devletlerden biri de Romanya idi. Bu, Birleşmiş Milletler şartlarına göre bir bölge antlaşmasıydı. İkincisi Türkiye ile Sovyet Rusya, Romanya, Yugoslavya, Çekoslovakya tarafından imzalanmış idi. Bu ise genel bir antlaşma idi, yani isteyen devletler katılabilirdi. Dışişleri Bakanı Tevfik Rüşü Aras *“Bu anlaşmanın hazırlanmasında Romanya Dışişleri Bakanı Titulescu'nun olumlu bir hizmeti olmuştur...Bu anlaşmadaki imzalarımız, aramızda büyük bir kaynaşma bağı teşkil ediyor.”* diyerek antlaşmanın iki devlet arasındaki önemini belirtmiştir. (Akşin 1991:238)

Romanya'nın Polonya ve Fransa ile yaptığı ittifaklar Rusya'ya karşıydı. Karadeniz ve Balkanlar'da Romanya ile Rusya'nın çıkarları çatışmaktaydı ve iki devlet arasında çıkacak bir anlaşmazlık ve savaş tehlikesi durumu Türkiye'yi tedirgin etmekteydi. Çünkü olası bir savaşta Romanya'nın müttefikleri boğazlardan Karadeniz'e geçmek isteyeceklerdi. Rusya boğazların kapatılmasını isteyecek, Türkiye de tarafsız kalacaktı. Bu durumda Milletler Cemiyeti'nin boğazlara müdahale etme durumu ortaya çıkacaktı.

Türkiye bu tarihlerde her iki devletle de dostça ilişkiler içindeydi ve menfaati gereği Karadeniz'de çıkabilecek bir savaşı engellemek amacıyla iki devleti yakınlaştırmak istiyordu. Bu amaçla Ankara'da Rusya ile Romanya arasında bir saldırmazlık paktı kurulması için girişimlerde bulunmuştu. Üç temel sebep Rus-Romen görüşmelerini kolaylaştırmaktaydı:

1. Türkiye'nin önemli durumu,

Turkish Studies

2.Rusya için Uzakdoğu tehlikesi,

3.Avrupa’da ortaya atılan dörtlü pakt ve batıdan gelen revizyonculuk tehlikesi karşısında Rus tehlikesini yok etme kaygısı.

Türk Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras Çekoslovakya Dışişleri Bakanı’yla yaptığı görüşmede Balkanlar’da işbirliği kurmak ve revizyonist devletlere karşı bir harekette bulunabilmek için öncelikle Rusya ile Romanya arasında bir antlaşma yapılması gerektiği konusunda ortak bir görüş birliğine varmışlardır. (Yürür:184,185)

Tevfik Rüştü Aras 1934 yılında Dışişleri Bakanlığı Encümeni’nde dış politikamızı açıklarken şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“Hedefimiz Avrupa’daki nüfuzumuzu kuvvetlendirmek ve bir savaş tehlikesine karşı bölgemizde(yani Karadeniz ve Balkanlar’da) bir gevşeme olanağı sağlamaktır. Bunun için ilk başta Rusya ile Romanya arasında bir harp tehlikesini gidermek gerekiyor. Bu harp mahiyeti bakımından kendisiyle beraber olmamız gereken bir devlet aleyhine olabilir...Romanya’nın müttefikleri Karadeniz’e geçmek isterler. Rusya Boğazların kapatılmasını, Türkiye ise tarafsız kalmayı ister. Böyle bir durumda biz tarafsızlığımızı ancak seferberlik yaparak temin edebiliriz...Biz samimi olarak ne Rusya’nın aleyhinde olmak, ne de Balkanlarda Slav olmayan bir memleket aleyhinde harbe karışmak tehlikesine maruz olmak istemiyoruz. Netice itibariyle bizim menfaatimiz Karadeniz’de bir harbi imkansız kılmaktadır. Bu maksatlardır ki bir Rus-Romen anlaşması davasını ısrarla takip ettik.”

Bu dönemde Türkiye-Romanya ilişkilerini etkileyen başlıca durum ve olaylar şunlardır:

- Balkan birliği, Karadeniz güvenliği, Boğazlar meselesi,
- Küçük İtilâf,
- Rusya-Romanya ilişkileri,
- Polonya-Romanya ilişkileri,
- Rusya-Japonya ilişkileri,
- Batı’da kurulmaya çalışılan Dörtler Paktı-Revizyonculuk.

Bu şartlar altında Romen Dışişleri Bakanı Titulescu Balkan Paktı görüşmeleri vesilesiyle 15 Ekim 1933’te Ankara’ya gelmiş ve iki devlet arasında samimi görüşmeler yapılmıştır. (Akşin 1991:238-240) Titulescu, bu görüşmeler sonrası verdiği demeçte şunları söylemiştir:

“...Ankara’dan fevkalade olumlu intibalarla ayrılıyorum; Türk ulusunun son 10 yıl zarfında elde ettiği somut ve harikulade başarıları, kalbimde derin hayranlık duygusu uyandırdı; keza, Türk yöneticilerinde derin insan sevgisi, insaniyetlik ruhu müşahade ettim; Türkiye Cumhuriyeti’nin güttüğü barışçı siyasetin insan sevgisi, insanlık temeline dayandığına bir kez daha kanaat getirdim.” (Ekrem:76) Bu görüşmeler sonrasında Türkiye ile Romanya arasında 17 Ekim 1933 tarihinde bir Dostluk, Saldırmazlık, Hakem ve Uzlaşma Antlaşması imzalanmıştır. (Gönlübol, Sar 1997:102,103) Bu antlaşma iki ülke ilişkilerini güçlendirmekte ve barış politikasının temel taşlarından birini teşkil etmekteydi. Romanya Türkiye ile yapılan bu antlaşmaya özel bir önem veriyor ve bunun Balkanlar’da bir blok kurulmasına doğru önemli bir adım olduğunu ve bu bloğun Küçük İtilâf ve Romanya-Polonya ittifak sistemleriyle işbirliği yapacağını düşünüyordu. (Akşin 1991:240-261) On yıllık bir süre ile yapılan bu antlaşmayla 1934 Balkan Paktı’na doğru ciddi bir adım atılmış oldu. İki ülke arasında işbirliği sağlandı. Buna bağlı olarak 1935’te Köstence Limanı’ndan geçiş için bir protokol ve 1936’da Dobruca Türklerinin göçlerini düzenleyen bir sözleşme imzalandı. (Eycil 2005:434)

Atatürk 1 Kasım 1933'te TBMM'yi açış konuşmasında Romanya Dışişleri Bakanı'nın resmi ziyaretinden ve iki devlet arasında yapılan dostluk antlaşmasından duyduğu memnuniyeti şu şekilde dile getirmiştir:

“Romanya'nın değerli Dışişleri Bakanı'nın resmî ziyaretini ve bu sırada iki memleket arasında saldırmazlık ve hakemlik antlaşmasının imzalanmış olduğunu sevinerek söyleyebiliriz.

Saldırganın tarifi antlaşması ile saldırmazlık ve saldırıya katılmama ve saldırganı kınama fikirlerini belirten antlaşmaların memleketler arasında gerçek bir güven havası yaratmakta olduğuna şüphe yoktur.” (Sevim vd. 2006:815)

9 Şubat 1934 tarihinde kurulan Balkan Paktı üyeleri arasında Türkiye ile Romanya da bulunmaktaydı. (Gönlübol, Sar 1997:103,104) Balkan Paktı, Türkiye'nin dış politikasında önemli bir yer tutuyordu. Pakt, Balkan devletlerinin sınırlarını korumak için ortaya atılmış olmakla beraber, gerçekte büyük devletlerin Balkanlara nüfuz etmelerine karşı oluşturulmuştu. (Dilan 1998:145) Balkan Paktı fikri ilk olarak 1926 yılında Bükreş Türk Elçiliğinde görevli Hüseyin Ragıp Baydur tarafından Romanya Dışişleri Bakanı Duca'ya Balkan ülkelerinin biraraya gelmelerini içeren bir öneri sunmasıyla ortaya çıkmıştı. (Barlas 1999:361) Pakt, 1936 yılına kadar başarılı bir politika izlemiştir. İtalya'nın Habeşistan'a saldırması sonrasında Milletler Cemiyeti'nin aldığı karara Antant ülkeleri birlik halinde uymuşlardır. Türkiye'yi Boğazlar rejiminin değiştirilmesi için desteklemişler ve Montreux Konferansı'nda birlikte hareket etmişlerdir. Ancak 1936 yılından sonra Almanya'nın Balkanları ve Ortadoğu'yu nüfuzu altına alma girişimi ve İtalya'nın Balkan devletlerini birbirinden koparma politikası karşısında Balkan Paktı çözülmeye başlamıştır. 1937 yılında da Yugoslavya'nın Bulgaristan ile dostluk antlaşması imzalaması Pakt'ı kökünden sarsmıştır. Balkan Paktı üyesi ülkeler son toplantıların 1940 yılında Belgrad'ta yapmışlardır. (Dilan 1998:93)

1 Ağustos 1934 tarihinde Cenevre'de Türk-Romen Askeri Antlaşması imzalanmıştır. Türk Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Bey, 11 Mayıs 1934 günü, Romanya Hükümeti'nin davetlisi olarak vapurla Köstence'ye, oradan da özel trenle Bükreş'e gitmiştir. Bükreş'te büyük bir ilgiyle karşılanan Tefik Rüştü Bey onuruna gece Dışişleri binasında bir ziyafet verilmiş ve karşılıklı dostluğu öven konuşmalar yapılmıştır. Tefik Rüştü Bey ertesi gün Romanya Kralı tarafından kabul edilmiş ve Kral, Türk Dışişleri Bakanı onuruna öğle yemeği vermiştir. 14 Mayıs günü trenle Belgrad'a geçen Tefik Rüştü Bey, istasyonda Romanya Başbakanı Tatarescu tarafından uğurlanmıştır. (Çağdaş Türkiye 1987:514-518)

28 Ekim 1934 tarihinde Romanya Dışişleri Bakanı Titulescu Ankara'ya bir ziyaret yapmış ve Atatürk'le görüşmüştür. (Kocaturk 1999:506)

Bundan sonra Türk-Romen ilişkileri Balkan birliği çerçevesi içinde gelişmeye devam etmiştir. (Akşin 1991:240) Akdeniz meselesinin önem kazandığı bu tarihlerde Romanya da komşularıyla olan ilişkilerini sağlamlaştırmaya çalışmıştır. Bu dönemde Cebelitarık Boğazı ile Süveyş Kanalı arasındaki deniz yolunun serbest ve güvenilir olması en önemli meseleydi. Bu bölgede İngiltere, Fransa ve Rusya'nın çıkarları bulunmaktaydı. Aynı durum Rusya ile Balkan devletleri için de geçerliydi. Bu nedenle Balkan devletleri arasında Akdeniz konusunda bir işbirliği kaçınılmazdı. (Yürür:185)

Bu dönemde iki ülke arasında anlaşmazlığın belirdiği tek konu, Boğazlar statüsünü değiştirmek amacıyla hazırlanan Montreux Boğazlar Sözleşmesi olmuştur. Yapılan görüşmeler sonunda Romanya Türk tezini desteklemiştir. Konferansa katılmış olan Romanya heyeti başkanı Titulescu, konferansta verdiği demeçlerden birinde bu konuyla ilgili olarak şunları söylemiştir:

“Türkiye'nin güvenliğini ilgilendiren her şey Romanya'nın da güvenliğini ilgilendirir. En basit düşünce dahi bu iki milletin birleşmelerinin âmildir. Romanya ile Türkiye bu gerçeği anlamışlar, Balkan Paktı ile her iki ülke kaderlerini Yunanistan ve Yugoslavya ile birlikte birbirlerine bağlamışlardı. Karşılıklı menfaatlerin anlayışından ve her üye ülkenin hayati menfaatlerine nazaran bölge güvenliğinin üstünlüğünden doğan Balkan Antlaşması ülkelerinin

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012*

dayanışmalarını ilân etmek için hiçbir lahza gecikmemelidir.” Bu dönemde Türkiye ile Romanya arasında çeşitli antlaşmalar imzalanmıştır. 4 Ekim 1935 tarihinde Ankara’da iki ülke arasında Ticaret ve Kiliring Antlaşması yapılmıştır. 5 Ekim tarihinde de Türkiye ile Romanya arasında “Türkiye’den Gönderilen Eşya İçin Köstence Limanının Transit Yolu Olarak İttihazi Hakkında Antlaşma” yapılmıştır. 4 Eylül 1936’da da Dobruca’daki Türk Ahalinin Muhaceretini Tanzim Eden Mukavelename imzalanmıştır. (Çağdaş Türkiye 1987:518-520)

1937’de Romen Dışişleri Bakanı Antonescu Ankara’yı ziyaret etmiştir. O da samimi bir havada karşılanmıştır. (Akşin 1991:240) Atatürk, 17 Mart 1937 tarihinde Ankara Palas’ta Antonescu ile yaptığı konuşmada Türk-Romen ilişkileriyle ilgili olarak şunları söylemiştir:

“Her gün kudreti daha artan bir Romanya’yı bütün kalbimizle isteriz. Dostluğumuz kadar sıkı ve güvenilirdir ki, Romanya daha kuvvetli oldukça biz de kendimizi daha kuvvetli sayarız.

...milletleri antlaşmalardan çok duygular bağlar. Romanya, kalbimizde kardeşçe yer tutmuştur...

Türkiye, Romanya ve diğer dostları kuvvetlidirler. Hiçbir taraftan bize gelecek bir şey beklemem. Beklemeye gerek yoktur. İşte bu sakinlik içinde bütün dünyayı düşünme fırsatı bizdedir. “Dünyanın filan yerinde bir rahatsızlık varsa bana ne?” dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla ilgilenmeliyiz. Olay ne kadar uzak olursa olsun bu kuraldan şaşmamak gereklidir. İşte bu düşünüş, insanları, milletleri ve hükümetleri bencillikten kurtarır. Bencillik kişisel olsun, millî olsun daima kötü kabul edilmelidir.

O halde konuştuklarımızdan şu sonucu çıkaracağım: Doğal olarak kendimiz için bütün gereken şeyleri düşüneceğiz ve gereğini yapacağız. Fakat bundan sonra bütün dünya ile ilgili olacağız...” (Sevim vd. 2006:843-845)

Romen Dışişleri Bakanı Türkiye’den olumlu intibalarla ayrılmıştır. (Uyanış Servetifünun 1 Nisan 1937:1) Görüşmeler sonunda yayınlanan resmi bildiri: *“İki Müttefik memleketin devlet adamları görüşmelerine konu teşkil eden bütün meselelerde aralarında tam bir görüş birliği mevcut olduğunu memnunlukla müşahede etmişlerdir...”* denilmekteydi. (Akşin 1991:240)

Bu ziyaret dolayısıyla Ankara’daki Romanya Büyükelçiliği’nden Bükreş’e gönderilen raporlardan birinde “Ulus” gazetesindeki şu cümleler aktarılmıştır: *“Türkiye devleti her çeşit saldırıya aleyhtardır. Türk ulusunun tek arzusu milli refahını ve hürriyetini barış içinde geliştirmektir. Balkanlardaki diğer müttefiklerimizin de aynı arzuyu beslediklerine eminiz.”* (Ekrem 2000:78)

Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras Mayıs 1937’de Bükreş’i ziyaret etmiştir. Akdeniz meselesinin önem kazandığı bu tarihlerde Romanya da komşularıyla olan münasebetlerini düzeltmeye çalışıyordu. Bütün bu meselelerin iki müttefik memleket arasında geniş ve faydalı fikir teatisine yol açması tabii idi. Akdeniz meselesi demek, Cebelitarık ile Süveyş Kanalı arasındaki deniz yolunun serbest ve emin olması demektir. İngiltere, Fransa ve İtalya’nın bu işte birinci derecede ilgileri vardı. Fakat Rusya’nın ve Balkan memleketlerinin de bu meseledeki ilgi ve menfaatleri az değildi. Onun için Balkan memleketlerinin Akdeniz meseleleriyle ilgilenmeleri barışın korunmasıyla olduğu kadar kendi menfaatleri gereği idi. (Akşin 1991:240)

Bu dönemde iki ülke arasında anlaşmalar yapılmaya devam edilmiştir. 18 Haziran 1937 tarihinde Romanya ile Türkiye arasında Kereste Satışı Hakkında Protokol gerçekleştirilmiştir. 5 Ocak 1938 tarihinde de iki ülke arasında Bükreş’te Ticaret ve Tediye antlaşmaları imzalanmıştır. (Çağdaş Türkiye 1987:520)

28 Ekim 1937'de Romanya Başbakanı Georges Tatarescu Türkiye'ye gelmiş ve Atatürk'le görüşmüştür. (Kocatürk 1999:561) Romanya Başbakanı için İstanbul ve Ankara'da büyük bir hazırlık yapılmış ve Başbakan'ın iyi bir şekilde ağırlanması için bir program hazırlanmıştır.(BCA 030.10 200.368.6)

5 Ocak 1938'de Bükreş'te Romanya ile Türkiye arasında Ticaret ve Tediye Antlaşması imzalanmıştır. (Çağdaş Türkiye 1987:518) İki ülke arasında 1937 yılında 5 aylık dönemde Romanya'dan 638.000 TL.lik ithalat ve 93.000 TL.lik ihracat gerçekleşmiştir. Romanya'ya 1938 yılı 5 aylık dönemde 305.000 TL.lik ithalat ve 688.000 TL.lik ihracat gerçekleştirilmiştir. Romanya'dan ithal edilen ürünler arasında deri, kereste, benzin, gaz yağı, madeni yağlar yer almıştır. 1937 yılı 5 aylık dönemde 637.982 TL. olan ithalat, 1938 yılı 5 aylık dönemde 304.660 TL. olarak gerçekleşmiştir. Romanya'ya ihraç edilen ürünler arasında tütün, pamuk, kabuksuz fındık, çekirdeksiz üzüm, ham deri, palamut, tuzlu balık, susam, zeytin, maden kömürü ve balmumu yerilirken 1937 yılı 5 aylık ihracat tutarı 93.358TL. iken, 1938 yılı 5 aylık dönemde 688.057 TL. olmuştur. 1930-1937 yılları arasında iki ülke arasındaki ithalat ve ihracat oranları şöyle gerçekleşmiştir: (BCA 030.10 162.134.9)

Yıllar	İthalat	İhracat
1930	2.492	1.220
1931	1.447	1.083
1932	915	1.815
1933	1.240	927
1934	1.584	539
1935	1.967	297
1936	1.507	520
1937	1.576	1.025

Atatürk, 25 Şubat 1938 tarihinde Romanya Dışişleri Müsteşarı Commen'i kabul etmiştir. (Çağdaş Türkiye 1987:518) 18 Haziran 1938'de Romanya Kralı Carol II Luceaffenu adlı yatıyla İstanbul'u ziyaret etmiştir. Başbakan Celal Bayar ve Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras, Carol'u Büyükdere yakınlarında karşılamışlardır. Kral, 19 Haziran'da Savarona'da Atatürk ile görüşmüştür. Aynı günün akşamı Kral onuruna bir yemek verilmiş ve yemeğe Celal Bayar, Tefik Rüştü Aras ve Romanya Başkonsolosu Lucesiyyiç de katılmıştır.(Eyicil 2005:434,435) Siyasi çevreler bu görüşmeye büyük bir önem vermişler ve bunu Romanya'nın dış politika çabaları içinde yorumlamışlardır. O vakitler Polonya Doğu Avrupa'da ve Ortadoğu'da Balkan devletlerini bir araya getirmeye çalışıyordu. Polonya bakımından Türk-Romen dostluğunun takviyesi bu amaca hizmet etmek içindi. Böylece Rusya ile Almanya'yı kuzeyden güneye doğru birbirinden ayıracak bir set oluşturulmak isteniyordu. Fakat bu politikanın olumsuz yanı, askıda olan birçok önemli mesele dururken böyle tertiplere girişilmesi ve bu tertiplerden bir fayda beklenmesiydi. Tamamen bağımsız bir milli politika uygulayan Türkiye, dış siyasetinde kuzeydeki büyük komşusu ile iyi münasebetler kurmayı hedefleyen bir yol izlemekteydi. Romanya-Polonya ilişkilerinin takviyesi antibolşevik bir eğilim gösteriyordu. Bu da Türkiye'nin ana dış politikasına uygun değildi. (Akşin 1991:240,241)

Turkish Studies

Romanya Türkiye'ye her konuda destek olmaya çalışmıştır. 1938 Erzincan depremine yardım yapan ülkeler arasında Romanya da bulunuyordu. Romanya Kralı Carol II. küçük bir kasabayı yeniden yapmaya yetecek kadar kereste yardımı yapmıştır. Atatürk'ün 10 Kasım 1938 tarihinde ölümütüm dost ülkelerde olduğu gibi Romanya'da da büyük bir üzüntüyle karşılanmıştır. (Çağdaş Türkiye 1987:519)

Sonuç

Lozan'da başlayan Türkiye-Romanya ilişkileri Balkanlardaki gelişmeler doğrultusunda gelişmiş ve iki ülke ilişkileri 1930-1938 yılları arasında dostluk içerisinde sürmüştür. Dış politikada "Yurtta sulh cihanda sulh" prensibini uygulayan Türkiye, devletin kurulduğu ilk yıllarda kuruluşun kendi problemlerini çözmeye çalışmıştır. 1930-1938 döneminde ise Avrupa ve Balkanlar'da meydana gelen gelişmeler doğrultusunda bir politika izlemiştir. Türkiye bu amaçla milletlerarası barış çalışmalarında yer almış, çevresindeki ülkelerle barış antlaşmaları imzalamıştır. Kendi komşularıyla dostça ilişkiler içinde bulunmasının yanı sıra dünya üzerindeki problemlerin çözümü için de büyük bir çaba sarfetmiştir.

Balkanlarda Balkan Paketi'nin kuruluşu öncesinde Yunanistan'la Türkiye arasında imzalanan antlaşma, Romanya'yı Türkiye ile iyi ilişkiler kurmaya yöneltmiştir. Romanya Dışişleri Bakanı Titulescu'nun Ankara ziyareti sırasında 17 Ekim 1933 tarihinde Türkiye ile Dostluk, Saldırmazlık ve Hakem Antlaşması imzalanmıştır.

I.Dünya Savaşı sonunda geniş topraklara sahip olan Romanya topraklarını korumak amacıyla anti-revizyonist bir politika izlemiştir. Türkiye'nin de bu politikayı izlemesi iki ülkeyi daha da birbirine yaklaştırmıştır. İki ülke izledikleri politika doğrultusunda işbirliğine yönelmişler ve karşılıklı ziyaretler gerçekleştirmişlerdir. 1930-1938 yılları arasında iki ülke arasında dostluk ve ticaret antlaşmaları yapılmış, dünyadaki gelişmeler karşısında da ortak hareket edilmiştir. 9 Şubat 1934 tarihinde kurulan Balkan Paketi'nde yer alan iki ülke ilişkileri bu tarihten itibaren Pakt çerçevesinde gelişmiştir. Romanya, Montrö Boğazlar Sözleşmesi sırasında Türk tezini destekleyerek Boğazlar'ın statüsü konusunda Türkiye'nin yanında yer almıştır.

EKLER: (BCA 03010 162.134.9)**Ek 1: Türkiye-Romanya Ticaret Muvazenesi**

1000 Türk Lirası olarak

Türkiye - Romanya Ticaret Muvazenesi
(5 aylık)

	<u>İthalât</u>	<u>Usulî İthalâta göre Romanyadan o/o</u>	<u>İhracat</u>	<u>Usulî İhracata göre Romanya'ya o/o</u>	<u>Fark</u>	<u>U M U M İ</u>	
						<u>İthalât</u>	<u>İhracat</u>
1937 5 aylık	638	1,66	93	0,19	- 545	38.020	50.145
1938 5 aylık	305	0,48	688	1,39	+ 383	64.208	49.458

030 10

∞

Ek 2: Romanya'dan İthalât

ROMANYADAN İTHALAT
(5 aylık)

<u>Maddeler</u>	<u>1 9 3 8</u>		<u>1 9 3 7</u>	
	<u>K I L O</u>	<u>L İ R A</u>	<u>K I L O</u>	<u>L İ R A</u>
Deriler	-	-	-	-
Kömür	1.356.199	81.837	3.828.712	114.785
Benzin	286.108	10.701	5.431.907	181.627
Gas yağı	3.422.008	88.234	8.110.778	177.265
Mayf madeni mahrukat ve madeni yağlar	-	-	-	-
Ağır madeni yağlar	6.460.672	103.626	7.608.272	144.433
Diğer maddeler	.....	.....	.....	.....
T E K L E M	11.617.895	304.660	25.125.341	637.982

030 10

6

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

Ek 3: Romanya'ya İhracat

ROMANYAYA İHRACAT
(5 aylık)

Maddeler	1 9 3 8		1 9 3 7	
	K I L O	L I R A	K I L O	L I R A
Tütün	-	-	300	438
Pamuk	1.076.371	391.542	-	-
Fındak (kabuklu)	19.680	7.535	65.660	32.284
Üzüm (çekirdekli)	20.584	4.428	273	87
Ham deri	26.429	18.175	-	-
Falânet hülâsesi	59.199	9.197	223	151
Tuzlu balık	50.293	40.478	-	-
Susam	290.664	51.276	46.405	26.366
Seytin	526.717	84.557	10.000	1.958
Maden kömürü (ton)	3.857	20.495	-	-
Bakım	34.883	28.521	4.361	18.959
Diğer maddeler	.....	.....	.....	.....
Y A K U M	2.463.766	688.057	178.678	93.358

030 10

Ek 4: 1930-1937 yılları arasında Romanya'ya yapılan ihracat ve ithalat

R O M A N Y A

(1000 Türk lirası olarak)

1930 yılından 1937 yılına kadar ithalat ve ihracatın kıymet itibarıyla durumu

Yıllar	R O M A N Y A				U M U M İ		Umumî dağılımına nispeten Romanya'nın hissesi: o/o	
	İthalat	o/o	İhracat	o/o	İthalat	İhracat		
1930	2.492	1,69	1.220	0,81	- 1.272	147.551	151.454	1,24
1931	1.447	1,14	1.083	0,85	- 364	126.660	127.275	1,00
1932	925	1,06	815	0,82	- 100	85.984	101.501	0,92
1933	1.240	1,67	927	0,97	- 313	74.676	96.161	1,27
1934	1.584	1,82	539	0,58	- 1.045	86.790	92.149	1,19
1935	1.967	2,21	297	0,31	- 1.670	88.823	95.861	1,23
1936	1.507	1,63	540	0,44	- 967	92.531	117.733	0,96
1937	1.576	1,38	1.025	0,74	- 551	114.379	137.984	1,03

030 10

Turkish Studies

Ek 5: 1935-1937 yılları arasında Romanya'dan ithalât

Romanyadan İthalat						
	1935		1936		1937	
	Kilo	Lira	Kilo	Lira	Kilo	Lira
Deriler	308.704	120.055	105.126	39.069	-	-
Kereste	1.159.547	939.310	7.192.445	212.967	5.718.325	181.622
Benzin	9.927.743	320.144	13.171.209	336.937	17.746.856	659.669
Petrol	15.075.142	237.357	17.058.053	255.650	14.274.352	350.207
Mayı madeni mahrukat ve madeni yağlar	40.477	981	133.934	4.355	-	-
Ağır maden yağları	17.445.375	295.051	21.290.073	378.961	18.358.553	360.041
Diger maddeler	...	...	...	...	...	...
	44.122.734	1.957.131	64.967.064	1.507.161	56.607.596	1.375.825

030	10					
-----	----	--	--	--	--	--

Ek 6: 1935-1937 yılları arasında Romanya'ya ihracat

Başlıca Maddeler İtibarile Romanya'ya İhracat

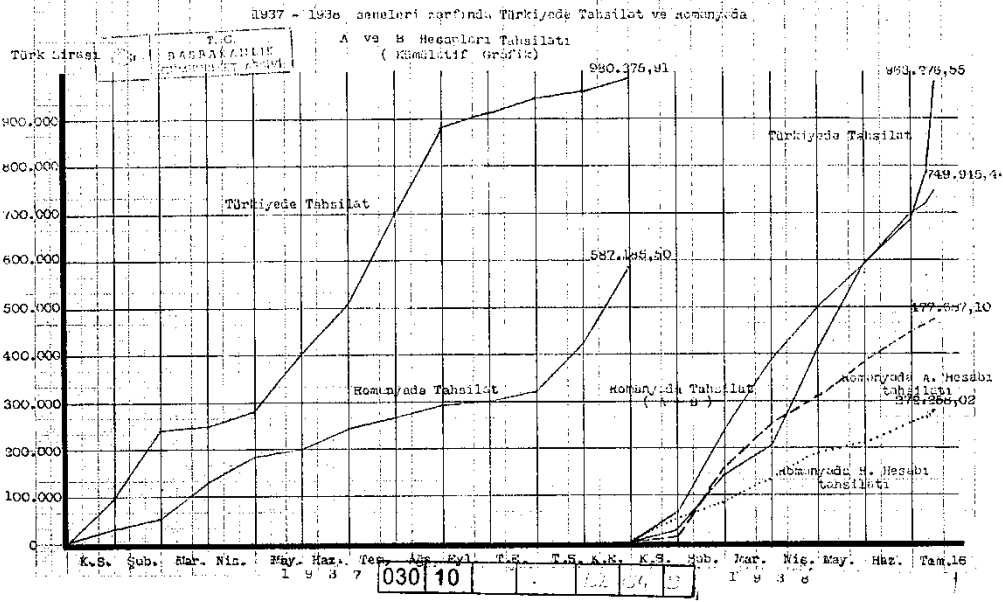
	1935		1936		1937	
	Kilo	Lira	Kilo	Lira	Kilo	Lira
Tütün	57.747	90.724	19.737	39.699	104.629	127.043
Pamuk	8.152	1.500	14.123	5.804	172.351	60.834
Fındık	78.495	37.117	127.243	82.070	219.246	106.494
Üzüm(çekirdeksiz)	4.482	867	11.299	2.751	182.292	43.830
Ham deri	25.373	9.321	10.735	8.873	171.454	103.582
Palamut hülâsası	-	-	151.277	22.778	129.414	30.720
Tuzlu balık	41.236	14.258	54.919	14.493	154.253	47.198
Susam	215.470	33.463	880.224	144.627	1.264.063	220.909
Zeytin	-	-	-	-	2.537	436
Kaden kömürü (Ton)	10.044	40.505	16.873	71.045	14.278	61.410
Balmumu	-	-	-	-	46.624	41.186
Diger maddeler	...	...	...	...	...	...
	1.942.624	296.949	4.627.585	519.723	3.129.528	1.024.901

030	10					
-----	----	--	--	--	--	--

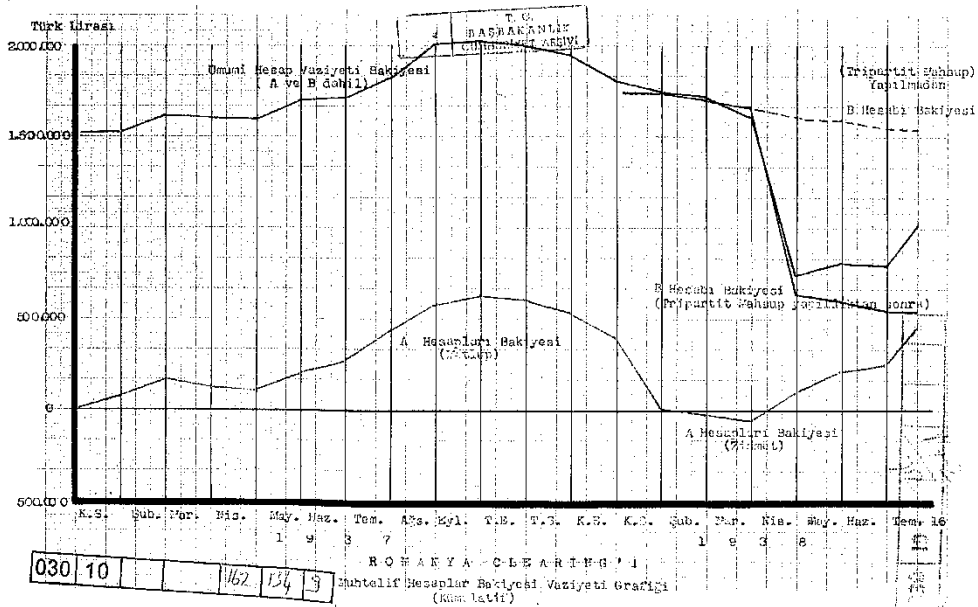
Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

Ek7: 1937-1938 yıllarında Türkiye'de tahsilat ve Romanya'da A ve B hesapları tahsilatı

Ek 8: 1937-1938 yılları arasında Romanya Kliring'i

Turkish Studies

KAYNAKÇA
Arşivler:**Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi:**

BCA 03010 162.134.9

BCA 030.10 200.368.6

Gazeteler:**Yunanış Servetifünun** (1 Nisan 1937), Yıl 47. Cilt:81/17. No:2119/434.**Kitap ve Makaleler:**AKŞİN, Aptülâhat (1991), **Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi**, T.T.K.Yayınları.ARMAOĞLU, Fahir. **20.Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)** Cilt:1-2, Alkım Yayınevi.BALABANLILAR, Mürşit, KANDIR, Şebnem, SÖĞÜT Mine, ERDİNÇ, Cengiz, BALIKÇIOĞLU, Tuğba (1998). **Türkiye'nin 75 Yılı**, İstanbul:Hürgüç Gazetecelik A.Ş.BARLAS, Dilek (1999). "Türkiye'nin 1930'lardaki Balkan Politikası", **Çağdaş Türk Diplomasisi:200 Yıllık Süreç**, 15-17 Ekim 1997, Sempozyuma Sunulan Tebliğler, Ankara:AKDITYK Türk Tarih Kurumu Yayınları:361-371.BATU, Hamit (1986). "Atatürk Çizgisinde Türk Dış Siyaseti", **Atatürk Konferansları Dizisi**, İstanbul:Boğaziçi Üniversitesi Yayınları:17-24.BİLGİN, Bekir Sıtkı (2004). "Atatürk Döneminde Türkiye'nin Balkan Diplomasisi(1923-1930)", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt:XX, Sayı:60, Ankara:ADTYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları:799-820.**Çağdaş Türkiye** (1987). Cilt:3, İstanbul:Cem Yayınevi.DİLAN, Hasan Berke (1998). **Atatürk Dönemi Türkiye'nin Dış Politikası(1923-1939)**, İstanbul:Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd.Şti.EKREM, Mehmet Ali (2000). "Atatürk'ün Dış Siyaset İlkelerinin Romen Kaynaklarındaki Yankıları", **Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası-Makaleler-** Yay.Haz:Berna Türkdoğan, Ankara:AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları:73-78.EYİCİL, Ahmet (2005). **Siyasi Tarih(1789-1939)**, Ankara:Gün Yayıncılık Basım Yayın Reklam San. ve Tic.Ltd.Şti.GÖNLÜBOL, Mehmet (1992). "Atatürk ve Dış Politika", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt:VIII, Sayı:24, Ankara:ADTYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları:439-442.GÖNLÜBOL, Mehmet, SAR, Cem (1997). **Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası(1919-1938)**, Ankara:Atatürk Araştırma Merkezi.KOCATÜRK, Utkan (1999). **Kaynakçalı Atatürk Günlüğü**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.ONULDURAN, Ersin (1986). "Atatürk ve Türk Dış Politikası", **Atatürk Haftası Armağanı**, Ankara:Gnkur.Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları:177-179.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

-
- SARINAY, Yusuf, “Atatürk’ten Günümüze Türk Dış Politikası Hakkında Genel Bir Değerlendirme”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: XVI, Sayı:48, Ankara: ADTYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları:857-886.
- SEVİM, Ali, ÖZTOPRAK, İzzet, TURAL, Akif (2006). **Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri**, Ankara: AKDYYK Atatürk Araştırma Merkezi.
- SOYSAL, İsmail, “Atatürk’ün Barışçı Politikası ve Dünyadaki Etkileri”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: II, Sayı:4, Ankara: ADTYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları:111-119.
- YÜRÜR, Pınar. “Atatürk Döneminde Türkiye’nin Balkan Politikası(1923-1938)”, **Cumhuriyet’in Kuruluşunun 75.Yıl Armağanı**, Gazi Üniversitesi Yayını. Atatürk Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No: 3: 171-203.